

فلسطینیان اسرائیلی‌ها و باهمستان‌های مجازی

به قلم هانا کازیس تایلور (/fa/experts/hana-kazys-taylwr/)

۱۵ نوامبر ۲۰۱۸

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/palestinians-israelis-and-internets-imagined-communities

العربية (/ar/policy-analysis/alfstynywn-walasrayylywn-walmjmat-alafradyt-llantrnt/)

درباره نویسنده

هانا کازیس تایلور (/fa/experts/hana-kazys-taylwr/)

هانا کازیس-تایلور کارآموز سابق انستیتو واشنگتن و دانشجوی ارشد دانشگاه ییل است و به تحصیل تاریخ و مطالعات خاورمیانه امروز مشغول است. موضوع تحقیقات او مسائل اسرائیل و فلسطین و فلسفه‌های سیاسی-مذهبی است و کارهایش در مجله تبلت (Tablet) نیز منتشر شده است.

تحلیل کوتاه

در سال‌های اخیر شبکه‌های اجتماعی یک پل دیجیتالی میان دو بخشی که جمعیت فلسطینیان را جدا می‌کند ایجاد کرده‌اند. دو بخشی که از نظر جغرافیایی فاصله کوتاهی دارند اما در عمل عبورناپذیرند. شهروندان عرب ساکن اسرائیل مصرف‌کننده محتوایی هستند که به طور مداوم در شبکه‌های اجتماعی سرزمین‌های اشغالی تولید می‌شود و این ارتباطات هویت فلسطینی مردم را تقویت می‌کند.

در جامعه اسرائیل که پیش از این هم دچار انشقاق بوده رسانه‌های اجتماعی هر دو طرف را به اشغال فضاهایی منحصر به فرد تشویق می‌کنند که تنها صدای یک طرف را بازتاب می‌دهد و با این جهت‌گیری احتمال ایجاد دو-دولت کم‌رنگ‌تر می‌شود.

در تاریخ اسرائیل رسانه‌های عربی‌زبان غالباً رسانه‌های دولتی بوده‌اند و حکومت اسرائیل تیراژ روزنامه‌های عربی مستقل را محدود می‌کرده و برنامه‌های رادیویی هم که ممکن بود به پرورش هویت فلسطینی کمک کند با محدودیت روبه‌رو می‌شده است.

هاریل شوریف-هالیوا پژوهشگر در دانشگاه تل‌آویو در یک مصاحبه گفت: «من در اسرائیلی بزرگ شدم که تنها یک کانال تلویزیونی داشت با یک ساعت ونیم برنامه به زبان عربی» و به شما چیزی داده می‌شد که حکومت از بالا ارائه می‌کرد.»

این وضعیت بعد از آنکه تلویزیون‌های ماهواره‌ای آمدند تغییر کرد و شهروندان عرب ساکن اسرائیل امکان یافتند که با گرایش‌های گسترده پان‌عربی به راحتی مرتبط شوند.

در دهساله بعد از آغاز قرن جدید تلویزیون‌های ماهواره‌ای عرب‌زبان به رسانه‌هایی که قبلاً وجود داشت یعنی رادیو و ادبیات عربی پیوست و اعراب ساکن اسرائیل از این طریق توانستند به گفت‌وگوهای سیاسی و فرهنگی که در جهان عرب در جریان است دسترسی پیدا کنند. امل جمال جامعه‌شناس عرب در کتاب خود با عنوان «مرصه عمومی عربی در اسرائیل» می‌نویسد که این رسانه عرب‌های ساکن اسرائیل را قادر ساخت که بر «محل استقرار فیزیکی خود غلبه کنند» و «بخشی از آن فضای فرهنگی‌ای شوند که آن را ملت خویشاوند خود می‌دانند». کتاب امل جمال نشان می‌دهد ۴۱ درصد از کسانی که تلویزیون عربی تماشا می‌کنند می‌گویند این تلویزیون احساسات تعلق آنها را به جهان عرب تقویت کرده است و این رقم در میان قشر نخبه جامعه تا ۷۳ درصد می‌رسد.

اکنون مردم بیشتر از قبل می‌توانند انتخاب کنند که چه رسانه‌ای را استفاده کنند و در کدام جزیره فرهنگی زندگی کنند. استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث ایجاد برخی پارادوکس‌های موجود در میان اقلیت عرب ساکن اسرائیل شده است. امروز اعضای این اقلیت به صورت بی‌سابقه‌ای در مؤسسات و محل کارهای اسرائیل در حال ادغام هستند: یک بررسی جدید حاکی از آن است که تعداد شهروندان

عرب اسرائیلی که اوقات فراغت خود را با یک یهودی اسرائیلی می‌گذرانند مرتباً افزایش یافته و از ۳۴٪ درصد در سال ۲۰۰۳ به ۷۶٪ درصد در سال ۲۰۱۵ رسیده است. با این وجود وقتی بحث هویت ملی در میان باشد این مردم به طور فزاینده‌ای از پیوستگی قوی‌تر با هویت «فلسطینی» خبر می‌دهند که در همین دوره زمانی از ۴۷ درصد به ۶۳ درصد افزایش یافته است.

البته چنین نیست که شبکه‌های اجتماعی تنها عامل امتناع اقلیت عرب از پذیرش هویت اسرائیلی باشند این مردم همواره هویت خود را با فلسطین یکی دانسته‌اند چرخش سیاسی مداوم اسرائیل به سمت راستگرایان که اخیراً با تصویب «قانون دولت-ملت [یهود]» به اوج خود رسید یقیناً جمعیت عرب اسرائیل را دچار بیگانگی کرده است. شکست روند صلح و تداوم رشد شهرک‌سازی اسرائیل در کرانه غریبی عدم موفقیت دولت در ایجاد برابری اجتماعی-اقتصادی بین عرب‌ها و یهودیان و تلاش‌های عامدانه برخی سازمان‌های یهودی برای ممانعت از ورود اعراب به برخی محلات و اماکن کار یهودی همگی باعث افزایش خصومت بسیاری از شهروندان عرب نسبت به دولت اسرائیل شده است. نومیدی از دولت‌های جناح چپ که از نظر تاریخی نتوانسته‌اند خدمات ضعیف موجود در مناطق غالباً عرب‌نشین را بهبود بخشند نیز در این زمینه صاحب نقش بوده است.

در چنین بستری دیدگاه‌های کاملاً مخالف عرب‌ها و یهودیان که در شبکه‌های اجتماعی هر یک از دو طرف ابراز می‌شود باعث تعمیق شکاف بین سیاست‌های مورد قبول این دو جماعت شده است. شهروندان جوان عرب که ذهن سیاسی دارند و ساکن اسرائیل اند و از اینترنت برای زندگی و کار در داخل اسرائیل استفاده می‌کنند و در دنیای مجازی با فلسطینی‌ها معاشرت دارند با همکاران یهودی خود «اینترنت» کاملاً متفاوتی را تجربه می‌کنند.

ایجاد حس هم‌پیوندی

استفاده شهروندان عرب ساکن اسرائیل از اینترنت انعکاسی از رشد استفاده گسترده فلسطینی‌ها از آن برای برقراری ارتباط است. اگرچه نسل‌های جوان‌تر ساکن غزه چیز چندانی از دوران قبل از محاصره ۱۱ ساله غزه به یاد ندارند اینترنت برای فلسطینی‌ها یک پنجره دیجیتال فراهم کرده تا زندگی یکدیگر را در دو سوی دیوارهای حائل مرزی ببینند. مطابق نظرسنجی‌های انجام‌شده توسط پژوهشگر برجسته خلیل الشقاقی ساکنان نوار غزه همیشه از شبکه‌های اجتماعی به میزان زیادی استفاده کرده‌اند. به گفته الشقاقی در یک مصاحبه: «انگیزه‌ای که پشت علاقه کاربران شبکه‌های اجتماعی در غزه قرار دارد روشن است اگر نتوانید از نظر فیزیکی [به جهان بیرونی] دسترسی داشته باشید از طریق مجازی به آن دسترسی پیدا می‌کنید» فلسطینی‌های اردوگاه‌های پناهندگان در لبنان و اردن نیز برای ارتباط با سرزمین مادری‌شان به اینترنت متکی اند. ابزارهای مجازی به کاربران این فرصت را می‌دهد که مکان‌های تاریخی فلسطین را روی نقشه گوگل ببینند با فلسطینی‌های ساکن کرانه باختری و غزه پیوند برقرار کنند و اعتراضات بر سر مسائل فلسطین را هماهنگ سازند.

امروزه مطالب صفحات فیسبوک و فعالان پرنفوذ در غزه و کرانه باختری خوراک شبکه‌های اجتماعی اعراب در اسرائیل را تامین می‌کنند. همانطور که تلویزیون ماهواره‌ای پیوندهای بین مردم جهان عرب را تقویت می‌کند فناوری شبکه اجتماعی حس ارتباط بین ملت فلسطین را افزایش می‌دهد. به عنوان مثال شهروندان عرب ساکن اسرائیل سهم بالاتری از تناسب جمعیتی خود در میان خوانندگان آنلاین روزنامه «*سگا*» دارند که روزنامه پرطرفدار کرانه باختری بر روی فیسبوک است. به گفته یکی از روزنامه‌نگاران این روزنامه در نیمه اول سال ۲۰۱۸ مطالب صفحه فیسبوک روزنامه «*سگا*» تقریباً ۵۹۰ هزار کلیک از طرف ساکنان کرانه باختری و نوار غزه دریافت کرده که بیش از ۵ میلیون نفر جمعیت دارند اما تقریباً به همین تعداد -بیش از ۵۷۰ هزار نفر- عمدتاً از اقلیت اعراب ساکن اسرائیل خواننده / کلیک داشته در حالی که جمعیت آنها فقط ۱ میلیون و ۸۰۰ هزار نفر است.

شبکه‌های اجتماعی احتمالاً تأثیر قوی‌تری نسبت به فناوری‌های قبلی دارند چرا که حس ارتباط صمیمی‌تری ایجاد می‌کنند. فیلمبرداری همزمان با واقعه نیز به بینندگان اجازه می‌دهد تا سختی‌هایی را که توسط ساکنان نقاط دیگر به صورت مستند ثبت می‌شود تجربه کنند. این نمایش مداوم و مستند از رنج‌های فلسطینی‌ها اغلب تأثیر نیرومندی بر شهروندان عرب ساکن اسرائیل دارد. به گفته رجا زعتره روزنامه‌نگار و منشی حزب کمونیست در حیفا پس از اینکه با یکی از ساکنان غزه دوست فیسبوکی می‌شوید یا او را دنبال می‌کنید «می‌بینید که او آب خوردن ندارد بیکار است یا به اندازه کافی غذا یا خدمات پزشکی ندارد».

زعتره توضیح می‌دهد که چگونه این مطالب بر کاربران فلسطینی تأثیر می‌گذارد تا جایی که احساس می‌کنند «من یک فلسطینی‌ام و مردم من دارند می‌میرند» بنابراین در خلال تظاهرات بر علیه سیاست‌ها و اعمال اسرائیلی‌ها «مشکلی نیست که پلیس مرا دستگیر کند یا زخمی شوم». به عنوان مثال در جریان تظاهرات اخیر در مرز غزه اعراب ساکن روستاها و شهرهای اسرائیل در همبستگی با آنها دست به تظاهرات زدند و حدود یک میلیون شیکل (۲۷۰ هزار دلار) برای مردم غزه پول جمع کردند.

خلیل جحشان مدیر اجرایی اندیشکده مرکز عربی واشنگتن دی.سی می‌گوید: «شما نمی‌توانید اهمیت شبکه‌های اجتماعی را در تحکیم هویت مشترک بین اقشار مختلف جامعه فلسطینی نادیده بگیرید».

پلتفرم‌های شبکه‌های اجتماعی در سراسر جهان محتوایی را که کاربران بیشتر مشاهده می‌کنند و به اشتراک می‌گذارند در کنار هم ارائه می‌دهند و با ارائه مطالبی که کاربران را از نظر حسی جذب کند آنها را در فضای آنلاین نگه می‌دارند. علاوه بر این مردم به رغم دسترسی ظاهراً گسترده به استدلال‌های متضاد آن دسته از محتوای رسانه‌ای را دنبال می‌کنند که دیدگاه‌های قبلی آنها را تایید می‌کند و با احساسات آنها همخوان است. بنابراین هر پلتفرم به ایجاد یک نوع اتاق پژواک کمک می‌کند (که شما تنها نظرات موافق را می‌شنوید). در نهایت روزبه‌روز آشکارتر می‌شود که شبکه‌های اجتماعی می‌توانند مردم را به سمت نوعی ناب‌گرایی و سازش‌ناپذیری در عقاید سیاسی خود سوق دهند و فلسطین نیز از این پدیده مستثنی نیست.

نظرسنجی‌های انجام شده نشان می‌دهد که اعراب ساکن اسرائیل احتمالاً بیشتر از سایر گروه‌های درگیر در مساله از راه‌حل دو-دولت پشتیبانی می‌کنند چیزی حدود دو برابر گرایش گروه‌های فلسطینی و اسرائیلی. در نتیجه آنها یک جمعیت رای‌دهنده کلیدی برای انتخاب آن گروه از نمایندگان سیاسی در اسرائیل محسوب می‌شوند که به یافتن راه‌حل صلح‌آمیز برای مناقشه اسرائیل-فلسطینیان متعهد هستند. اگر بین جمعیت عرب و یهودیان چپ‌گرای اسرائیل همسویی وجود داشت چنانکه در تاریخ گاهی این همسویی وجود داشته آنگاه ائتلاف آنها می‌توانست بر موانع کنونی در سیاست داخلی اسرائیل بر سر راه‌حل دو-دولت غلبه کند. با این حال چندین دهه به حاشیه رانده شدن و سیاست‌های تبعیض‌آمیز باعث شده که اعتماد اعراب به جنبش‌های سیاسی یهود به تدریج از بین برود. وجود شکاف روزافزون در شبکه‌های اجتماعی دو طرف عرب و یهودی و آنچه مورد پسند آنهاست ممکن است گفت‌وگوهای آینده در زندگی واقعی را به طور فزاینده‌ای دشوار کند.

به عنوان مثال درست به موازات آنکه شبکه‌های اجتماعی فلسطینی غالباً بر همبستگی میان فلسطینی‌ها تأکید می‌کنند فضای بحث و گفت‌وگو درباره چالش‌های میان دو جامعه عرب و یهودی می‌تواند به حاشیه رانده شود. به گفته غیث العمری هموند انستیتو واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک فلسطینی‌ها تمایل ندارند که موضوعات مربوط به «لباس چرک»‌های خود را در حوزه شکاف‌های اجتماعی و سیاست داخلی به صورت آنلاین مطرح کنند. علاوه بر این کاربران شبکه‌های اجتماعی در داخل اسرائیل نیز احتمالاً به همین ترتیب ممکن است تمایلی به نمایش چگونگی همسازی خود (با یهودیان) برای زندگی در سرزمین اشغالی نداشته باشند. العمری می‌گوید: «تعداد بسیار کمی از فلسطینی‌ها این پست را خواهند نوشت که من و کارفرمای‌ام در تل‌آویو یا افرات قهوه خوبی با هم خوردیم ... [و] شما نمی‌بینید که کسی در فروشگاه خود با محصولات ساخت اسرائیل در پشت سرش سلفی بگیرد.» در هر دو مورد یک واقعیت مجازی آرمانی شده شکل می‌گیرد که با محتوایی در شبکه اجتماعی که بتواند راه‌های سازگاری واقعی را در جامعه بزرگتر فلسطینیان به رسمیت بشناسد ناسازگار است.

گرایش غالب آن است که شهروندان عرب ساکن اسرائیل به طور مداوم مطالب پرخواننده‌ای در شبکه‌های اجتماعی را دنبال کنند که در آن قتل یا زندانی شدن فلسطینی‌ها یادآوری می‌شود. پست‌هایی که در آن یکی از دوستان یا بستگان یک «شهید» در مورد او مرثیه می‌گوید در سطح وسیعی از طریق بازنشر آن پست تکثیر می‌شوند. یک سنت مستندنگاری هم به وجود آمده که موضوع آن تصویر جراحات وحشتناک و رنج‌های کودکان فلسطینی است و اشاره به اشغال به عنوان عامل اصلی آن.

آلون-لی گرین مدیر ملی و یهودی سازمان «کنار هم بایستیم» است جنبشی که برای متحد کردن یهودی‌ها و عرب‌های اسرائیلی در حمایت از راه‌حل دو-دولت تلاش می‌کند. او تأکید دارد که محتوای شبکه‌های اجتماعی بر شهروندان عرب اسرائیل عمیقاً تأثیر می‌گذارد. اعراب ساکن اسرائیل «آنچه را که مردم در رام‌الله غزه الخلیل و نابلس می‌نویسند می‌خوانند و بعد آنها را هم‌رسان می‌کنند و این کار زبان‌بار است.» تصاویر وحشتناک فلسطینی‌های مجروح یا کشته‌شده در شبکه‌های اجتماعی یهودی پخش نمی‌شوند. آنها فقط تصاویر قربانیان اسرائیلی و خانه‌های تخریب‌شده توسط راکت‌های فلسطینی را نشان می‌دهند. در خود اسرائیل شبکه‌های اجتماعی به طوری روزافزون صرفاً به تقویت روایت هر طرف از ماجرا می‌پردازند و مانع از مشارکت با روایت طرف مقابل می‌شوند.

به اعتقاد گرین واکنش شهروندان عرب به حوادثی چون تیراندازی (از سوی مرزبانان اسرائیل) به معترضان در غزه بر مبنای «سیاستی عاطفی است ناشی از اینکه آنچه آنها می‌بینند ما نمی‌بینیم». در همین حال برخی منابع غربی و اسرائیلی توجه زیاد به پست‌های یادبود (کشتگان) را به حملات انتقام‌جویانه مرتبط دانسته‌اند. دولت اسرائیل به شدت شبکه‌های اجتماعی فلسطین را رصد می‌کند و قوانینی را به تصویب رسانده که به پلیس اجازه دستگیری پست‌گذارانی را می‌دهد که محتوای پست‌هایشان به خشونت دامن می‌زند. در نتیجه بسیاری از یهودیان اسرائیل این پست‌ها را با خشونت علیه یهودیان این کشور مرتبط می‌دانند و نه با خشونت علیه فلسطینیان.

اگر به این ناهمسازی بین خبرهای شبکه‌های اجتماعی عرب و یهودی توجه نشود به طور خاص ممکن است شهروندان عرب اسرائیل بیش‌ازپیش از همکاری با سازمان‌هایی مثل «کنار هم بایستیم» یا احزاب چپ یهودی هوادار روند صلح خودداری کنند. گرین خود اشاره کرده است که گاهی اوقات به خاطر همین گفت‌وگوهای سیاسی شبکه‌های فلسطینی برای خود او هم مشکل بوده که با

سیاستمداران و کنشگران عرب همکاری کند. از نگاه گرین اینطور به نظر می‌رسد که رهبران عرب‌های اسرائیل به طور روزافزون به ساختن روایتی در میان خود مشغول اند که بخشی از آن به صورت آنلاین پرورش می‌یابد و «تلاش نمی‌کنند عموم مردم را خطاب قرار دهند» و این کار به نظر گرین به جای جذب یهودیان جناح چپ باعث بیگانه شدن آنها می‌شود.

عوامل زیادی در افزایش شکاف بین یهودیان اسرائیل و جوامع عرب این کشور در عرصه سیاسی نقش داشته و اگر قرار است بیگانگی جمعیت عرب اسرائیل از جامعه سیاسی کاهش یابد باید در این جهت تلاش کرد که از حقوق مدنی حفاظت شود و برابری اقتصادی-اجتماعی بین همه شهروندان به وجود آید تا زمانی که این تلاش‌ها محدود است و سیاست جاری اسرائیل مذاکرات صلح را دنبال نمی‌کند. اتاق‌های پژواک (تک‌صدایی) که در شبکه‌های اجتماعی شکل گرفته تکثیر می‌شود و ممکن است شهروندان عرب ساکن اسرائیل را ترغیب کند که به جای حمایت مورد نیاز از طرف آنها برای پشتیبانی سیاسی از راه‌حل دو-دولت در داخل اسرائیل مشارکت در ایجاد یک ملت مجازی فلسطینی را در شبکه‌های اجتماعی دنبال کنند.

**این مقاله در تریبون آزاد فکره از ستون‌های بخش عربی وبسایت انستیتو واشنگتن منتشر شده است. نظرات بیان‌شده از سوی نویسندگان این تریبون آرای شخصی هر یک از نویسندگان است و لزوماً مورد تایید انستیتو کارمندان آن هیئت اصنا و هیئت مشاوران آن نیست.*

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)

BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

٩ ٢٠٢٢ أيار

Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)